

Платіжний потенціал населення по розрахунках за житлово-комунальні послуги рекомендуємо розраховувати за формулою

$$R_n = D_B \cdot I \cdot E / \chi_H, \quad (5)$$

де R_n – потенційна сума росту платежів за послуги житлово-комунальних підприємств в розрахунку на одного жителя регіону в прогнозованому році, грн.; D_B – доходи одного жителя регіону в базисному році, грн.; I – індекс зростання доходів у прогнозованому році; E – прийнятий для прогнозованого періоду коефіцієнт еластичності; χ_H – чисельність населення регіону в прогнозованому періоді.

Знання розмірів платіжного потенціалу в кожному адміністративному районі або по окремій підгалузі ЖКГ дозволить досягти фінансового забезпечення збалансованості ринкової вартості послуг житлово-комунальних підприємств з платіжною спроможністю населення.

1. Гуря Н. Трансформация отношений собственности в жилищном секторе // Економіка України. – 2006. – №2. – С.50-57.

2. Ніколас В.П. Зміщення фінансового стану комунальної галузі // Фінанси України. – 2003. – №6. – С.75-81.

3. Онищук Г.І. Соціально-економічні особливості житлово-комунальної сфери міського господарства // Коммунальное хозяйство городов: Науч.-техн. сб. Вып.37. – К.: Техніка, 2002. – С.65-71.

4. Полонін О. В. Оптимізація витрат на утримання житлового фонду в регіональному аспекті: Автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.10.01 / Харківська держ. академія міського господарства. – Харків, 2003. – 20с.

5. Полуянов В.П. Теория и практика реформирования предприятий в коммунальном хозяйстве. – Донецк: ИЭП НАН Украины. – 244 с.

6. Ряховская А.Н., Таги-Заде Ф.Г. Управление жилищным хозяйством в странах Запада // Жилищное и коммунальное хозяйство. – 2003. – №2. – С.18-20.

7. Семчук Г.М. Стан та проблеми нормативно-правового забезпечення діяльності підприємств водопровідно-каналізаційного господарства України // Збірка доповідей III Міжнародного Конгресу “Екологія, технологія, економіка, водопостачання, каналізація” “ЕТЕВК-2001” 22-26 травня 2001р. – Ялта, 2001. – С.5-9.

8. Тищенко О.М., Кизим М.О., Юр'єва Т.П., Юр'єва С.Ю., Покуца І.В. Реформування житлово-комунального господарства: теорія, практика, перспективи. – Харків: ІНЖЕК, 2008. – 368 с.

Отримано 18.09.2009

УДК 330.53 : 657.6 : 504.064 (477)

Н.А.ЛЕВЧЕНКО, Н.С.ВАСИЛЕВСЬКА, канд. екон. наук
Харківська національна академія міського господарства

ЕКОЛОГІЧНИЙ ОБЛІК І АУДИТ: ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Розглядаються питання сучасного стану природоохоронної діяльності у світовому

масштабі. Аналізуються зарубіжні підходи до оцінки впливу господарюючих суб'єктів на навколишнє середовище як засобу покращення природного потенціалу. Наводяться рекомендації щодо удосконалення вітчизняного бухгалтерського обліку і аудиту на основі використання фінансово-екологічної звітності.

Рассматриваются вопросы современного состояния природоохранной деятельности в мировом масштабе. Анализируются зарубежные подходы к оценке влияния хозяйствующих субъектов на окружающую среду как способа улучшения природного потенциала. Приводятся рекомендации по совершенствованию отечественного бухгалтерского учета и аудита на основе использования финансово-экологической отчетности.

Questions of a modern condition of nature protection activity on a global scale are considered. Foreign approaches to an estimation of influence of managing subjects on an environment as to a way of improvement of natural potential are analyzed. Recommendations on perfection of domestic book keeping and audit on the basis of use of the financial-ecological reporting are resulted.

Ключові слова: навколишнє середовище, відходи, забруднення, природоохоронна діяльність, екоменеджмент, екологічний аудит, фінансова звітність, показники, екологічний облік.

Протягом останніх двох століть економічна діяльність людей вкрай негативно впливає на стан навколишнього середовища. З кожним роком, по мірі зростання обсягів виробництва та ускладнення його технологічних процесів, цей вплив з негативного перетворюється на руйнівний: не тільки нещадно нищать природні ресурси, яких щодалі стає менше й менше, але й забруднюється увесь земний простір, отруюється існування усього живого у ньому.

Для забезпечення свого існування, людство повинно здійснювати виробництво, продуктами якого є: їжа, одяг тощо. Діяльність людини здійснює негативний вплив на сумарні ресурси Землі.

Щоб запобігти непотрібним, а інколи й незворотнім втратам, які заподіюються природному середовищу, такий вплив на середовище потрібно ретельно планувати. Слід поєднувати задоволення потреб людини за рахунок природи з активним її захистом від наслідків людської діяльності.

Наведемо приклад утворення відходів у 80-ті роки XX ст. у типовому американському місті з одномільйонним населенням. Щоденно до міської каналізаційної системи надходило 80% кількості води з 0,6 т, що були спожиті одним мешканцем; утворювалось 150 т сажі, попілного пилу та інших забруднювачів повітря, 2000 т твердих відходів. На рис.1 наведено дані про розміри споживання ресурсів та утворення відходів у такому місті.

Розміри забруднення навколишнього середовища зумовили необхідність прийняття у 1987 р. Конгресом США виправлення до закону про небезпечні і тверді відходи, яким заборонено поховання відходів

без їх попередньої обробки з використанням сучасних технологій.

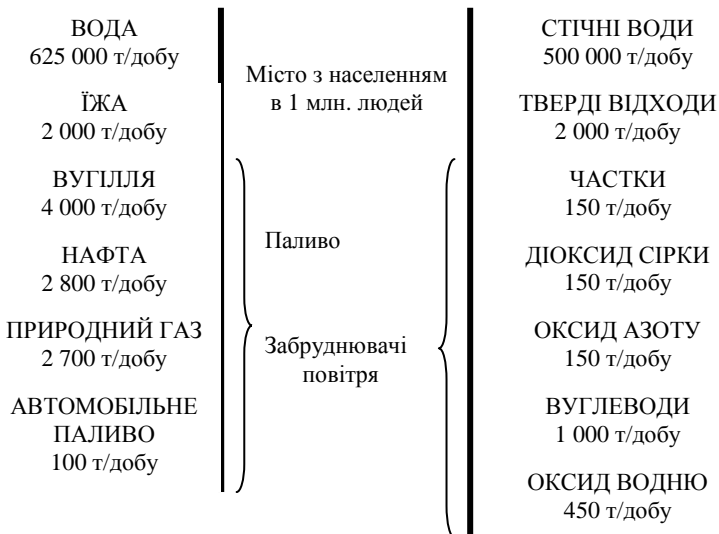

Рис.1 – Основні вхідні (вода, їжа, паливо) та вихідні потоки міста (стічні води, тверді відходи, забруднювачі повітря)

Проблема забруднення довкілля має місце не лише в масштабі окремих держав, вона стає «загальнопланетарною». Тому й вирішуватись вона повинна людством у цілому. Принцип необхідності формування нової цивілізації задекларовано Міжнародним зеленим хрестом – організацією, створення якої було проголошено у 1993 р. в японському місті Кіото: людська діяльність завдає пошкоджень Всесвіту незалежно від добрих намірювань, тому головне завдання полягає в тому, щоб зробити її наслідки найменш пагубними; основна теза – людина має жити у згоді з Природою.

В останні два десятиріччя необхідність вирішення екологічних питань в економіці набула загальносвітового масштабу, що призвело до виникнення окремої наукової галузі – „екологічна економіка” – та таких її важливих складових, як „екоменеджмент”, „екологічний облік”, „екологічний аудит” тощо [1, 2].

Наукові дослідження і практичний досвід свідчать про те, що витрати і зобов'язання, обумовлені природоохоронною діяльністю, стають настільки значимими, що недостатня увага до них істотно збільшує ризик помилкової оцінки фінансового становища підприємств і організацій, що формується в бухгалтерському обліку і звітності.

Розв'язанню екологічних завдань в економіці присвятив свої праці широкий загал вітчизняних та зарубіжних вчених, у тому числі: А.І.Бородін, Л.С.Гринів, Г.Дейлі, Л.Максимів [1, 2, 6, 7] та ін. Разом з тим, економічні, організаційно-методичні і нормативно-аналітичні аспекти екологічного обліку і звітності в системі екологічного менеджменту є слабо розробленою ділянкою екологічного забезпечення всіх рівнів фінансово-господарської й управлінської діяльності як у нашій державі, так і за кордоном. Те ж саме стосується й системи розвитку екологічного аудиту.

Метою даного дослідження є обґрунтування необхідності застосування екозвітності як основи для здійснення екообліку та екоаудиту на підприємствах України.

У 1987 р. на Всесвітньому Саміті з питань сталого розвитку економіки, у якому брали участь 170 країн, Міжнародною Комісією ООН з охорони навколишнього середовища вперше на світовому рівні були проголошені і нерозривно пов'язані одне з одним концептуальні засади сталого економічного розвитку та заощадливого відношення до навколишнього середовища. Україна також входила до складу учасників цього Саміту і приєдналась до підписання задекларованої ним новітньої філософії сьогодення: найбільш повне задоволення матеріальних потреб, без порушення прав майбутніх поколінь на отримання такої ж кількості й якості природних ресурсів і благ навколишнього середовища. Саме тому у 1998 р. на національному рівні було ратифіковано Міжнародні стандарти з екологічного менеджменту та аудиту [3], а трохи пізніше, у 2004 р., було прийнято і введено в дію Закон про необхідність здійснення екологічного аудиту [4].

Формування і подальший розвиток ефективних систем екологічного менеджменту й екологічного аудиту є неможливим за умови відсутності надійної інформаційної бази щодо цього. Тому, в першу чергу, повинні бути вирішені питання про створення відповідних інформаційних джерел за допомогою екологічного обліку, зокрема, показники екологічного стану підприємства повинні відображатись або безпосередньо у фінансовій звітності підприємства, або у спеціально розробленій звітності щодо цього. У Положенні «Облік екологічних питань при аудиті фінансової звітності», розробленому Міжнародним Комітетом з міжнародної аудиторської практики, йде мова про те, що необхідність обліку екологічних питань є важливим засобом для запобігання ризику суттєвого спотворення сучасної фінансової звітності [5]. У той же час, не дивлячись на невпинне зростання потреби у такій інформації, її відображення у річних звітах багатьох держав світу, не виключаючи й Україну, не стало поширеним: «Форма і структура ба-

лансу, затвердженого на сьогоднішній день, є придатними для з'ясування рівня платоспроможності конкретного підприємства, проте неможливо визначити ступінь «екологічної» чистоти виробництва» [6].

Як свідчить світова господарська практика, розвиток моделей екологічної звітності досі триває в багатьох країнах. Окремо відзначимо, що на Заході вже досить давно сформувались течії, які досліджують питання взаємодії бухгалтерського обліку з охороною навколишнього середовища. Так, наприклад, в Європі розроблені та використовуються рекомендації з визначення, вимірювання та застосування природоохоронних витрат у щорічних звітах компаній, а Агенція США з охорони навколишнього середовища (Environmental Protection Agency – EPA, 1995) вже давно розглядає екологічний облік на рівні підприємства з точки зору не тільки фінансового, а й з управлінського обліку (рис.2). Однак, єдині методологічні підходи до ведення екологічного обліку у світовому форматі поки що формуються і потребують, перед усе, розробки низки якісних характеристик. Комітетом з міжнародних стандартів фінансового обліку нещодавно запропоновано для загального використання такі якісні характеристики екологічного обліку: суттєвість; об'єктивність; своєчасність; точність; обґрунтованість [7].

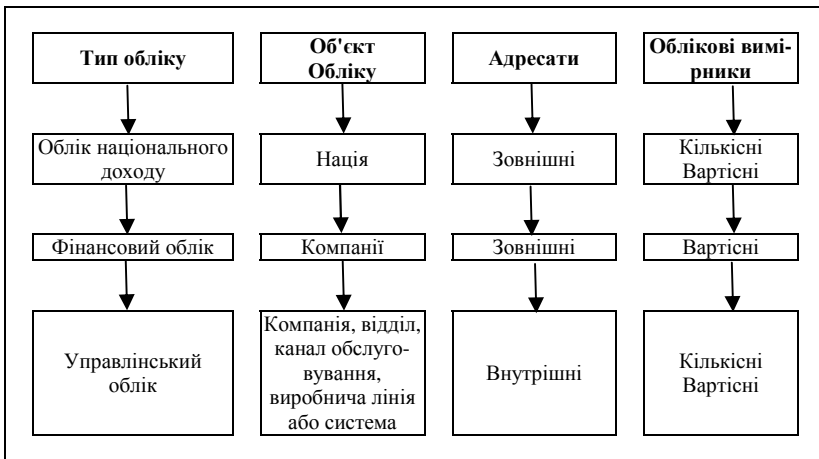

Рис. 2 – Модифікована система екологічного обліку EPA [2]

Вітчизняна фінансова звітність, складання якої є загальнообов'язковим в Україні, має чітке нормативно-правове підґрунтя, зокрема, низку Положень (стандартів) бухгалтерського обліку. П(С)БО 1 [8] містить мету і порядок складання фінансової звітності, в той же час питання про екологічний облік до сих пір залишається відкритим –

єдиного стандарту екологічної звітності досі не розроблено.

1. Дейлі Г. Поза зростанням. Економічна теорія сталого розвитку: Пер. с англ. – К., 2002. – 312 с.
2. Гринів Л.С. Екологічно збалансована економіка: проблеми теорії. – Львів, 2001. – 240 с.
3. ДСТУ ISO 14001-97. Системи управління навколишнім середовищем; ДСТУ ISO14010-97. Настанови щодо здійснення екологічного аудиту. – К., 1998.
4. Про екологічний аудит: Закон України № 768-IV від 24.06.2004 р.
5. Положение „Учет экологических вопросов при аудите финансовой отчетности” / В кн.: Международные стандарты аудита и Кодекс этики профессиональных бухгалтеров (1999). – М., 2000. – С.569-598.
6. Максимів Л. Тенденції розвитку екологічески орієнтованого бухгалтерського учета. // Бухгалтерський учет и аудит. – 2005. – № 5. – С.18-24.
7. Бородин А.И. Эколого-экономическое управление предприятием. – М.: ТЕИС, 2006. – 332 с.
8. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 „Загальні вимоги до фінансової звітності”, затв. Наказом Міністерства фінансів України №87 від 31.03.99 р.

Отримано 07.10.2009

УДК 338.516.45

З.М.МОЧАЛІНА, Н.І.СКЛЯРУК, кандидати екон. наук ,

Є.В.ГАВРИЛІЧЕНКО

Харківська національна академія міського господарства

ПРОБЛЕМИ ЦІНОУТВОРЕННЯ НА ПОСЛУГИ З УТРИМАННЯ БУДИНКІВ І СПОРУД ТА ПРИБУДИНКОВИХ ТЕРИТОРІЙ

Розглядаються проблемні питання щодо формування тарифів на послуги з утримання будинків і прибудинкових територій, надається критична оцінка формування діючих тарифів, пропонуються методичні підходи до формування тарифів.

Рассматриваются проблемные вопросы формирования тарифов на услуги по содержанию домов и придомовых территорий, дается критическая оценка формирования действующих тарифов, предлагаются методические подходы формирования тарифов.

The problems of tariffs formation for the maintenance of houses and house territories services are considered, the critical estimation of the operating tariffs formation is given, methodical approaches of tariffs formation are offered.

Ключові слова: ціноутворення, тарифи, граничний рівень, комунальне господарство, конфлікт інтересів, заходи.

Оцінка ціноутворення на послуги підприємств житлово-комунальної галузі потребує удосконалення методичного забезпечення, бо існуючі методики формування цін недосконалі і не стимулюють ефективності їх діяльності.

Проблеми ціноутворення та ціноутворення в житлово-комунальному господарстві зокрема, знайшли своє відображення в працях ряду науковців та практикуючих економістів [1-5].